

1973.

פרוטוקול מט. 97/ק

מישיבת ועדת הכספים שהתקיימה ביום ה' כ"ה באדר ב' תשי"ז - 28.3.1957 בשעה 10.00

הנכונים

חברי הוועדה: י. גורי - היו"ר
א. אלסטן
י. בדר
א. בן אליעזר
א. בהיר
ש. דיין
ס. חזני
ז. סוזניב
י. ספיר
י. פורר
י. קרנסן
ש. שורש

מוזמנים: ד. הורוביץ - נגיד בנק ישראל
ד. אדנון - סגל משרד האוצר

סדר היום

- א. סדרי הדיון.
- ב. סיכומי ועדת המשנה לאישור צווים לפי חוק לעידוד החסכון.
- ג. חוק מקדמת בטחון.

היו"ר י. גורי: הנבי סתכבד לפתוח את הישיבה.

ש.ב.ב.

י. גנר:

ברצוני להביע מחאה וטורה על מה שארע אמש בכנסת. קביעת סגרים כאלה מתוך כוונה מוצהרת לעייף חברי כנסת מסויימים ולסכן את בריאותם איננה מתאימה לסוסד כזה ולמדינה הזאת. לשיטה כזאת יכולות להיות גם מסקנות. לא ציפיתי לכך. אפשר אולי לשבור את בריאותי, אך אי אפשר למנוע ממני למלא את חובתי כחבר כנסת וכחבר תנועת החרות. אי אפשר להתעלם מכך שבמקום לסיים את ישיבת הכנסת כפי שנקבע, במשכה הישיבה כל הלילה ללא הפסקה עד שעות הבוקר. אני דורש קודם כל להגביל את זמן הישיבות, ולבטל גם את הישיבה שנקבעה להערב.

הינ"ר י. גנר:

סדר ישיבות הכנסת איננו ברשותה של ועדת הכספים, ולכן המחאה אינה יכולה להיות מכוונת אלינו.

אשר להצעה לבטל את ישיבת ועדת הכספים, הרי עלינו להתחשב בלוח זמנים לפיו עלינו לכלכל את דיוננו, ולוח זמנים זה מאד מדויק. הוטל על הועדה להעביר את התקציב בלא שוחררנו מלמלא אובה זו. אני יודע שזה מכביד על חברי הועדה ובכלל זה היו"ר, ואני טוכן לקיים כל מה שהועדה תחליט.

י. פוררו:

עד עכשיו קבענו בוועדת הכספים נכס חשוב: למרות כל הנגודים, היו יחסי החחשבות מסויימים בתוך הועדה. זה היה נכס חשוב לא רק לתומכים במטסלה ולאופוזיציה, אלא לעבודה בכללה. אני מבין שהתחילה הרעה ניכרת ביחסים אלה, וכדי לשפר מצב זה רצוני להציע: א. לבטל את הישיבה היום; ב. להסכים באופן כללי שעלינו לסיים את התקציב בטבוע הבוקר ג. להעביר לישיבות שלאחר הפגרה אותם סעיפים שהחברים דורשים דיון טיוחד בהם.

הינ"ר י. גנר:

נחליט על כך בטוף הישיבה. אבקש את חבר הכנסת סווייטב, אשר ריכז את ועדת המשנה לאיסור צווים לפי חוק לעידוד החיסכון, למסור לוועדת הכספים מה סוכס.

ב. סיכומי ועדת המשנה לאיסור צווים לפי חוק לעידוד החיסכון

ז. סווייטב:

לפני ועדת המשנה הובאו 6 הצעות במסגרת החוק לעידוד חסכון. אעמוד קודם כל על אלה אשר נתקבלו על דעת כל חברי הועדה.

לפי המספרים שנמסרו על ידי מר שטנר, מראות כל תכניות החסכון הקיימות עד עכשיו סכום של 13,315,000 לירות. במקום הראשון עומד הבנק הלאומי עם 7,255,000 לירות; אחריו הבנק לויסקונט עם 5,824,000 לירות, בנק הפועלים עם 203,000 לירות וקופת מלוא - 20,000 לירות, הלואה וחסכון - 13,000 לירות.

הובאה הצעה של בנק למלגה בע"מ, לפי המתכונת שאוסדה בזמנו לבנקים אחרים. דובר על שחרור רבית בגובה 6% מתשלום מס הכנסה, ואני מבקש לאשר תכנית זו.

ט.ו.ג.

התכנית השנייה הינה התכנית של
בנק אגרון שכבר הופעלה, אך מבקשים להכניס תיקון. התיקון בא להרחיב את
תכנית האחסון ולכלול בה גם חסכון המבוסס על תשלומים חדשיים קבועים
מראש. אנו ממליצים לאשר תיקון זה.

תכנית שליטת הים של בנק
פויכטונגר - טוב לפי המתכונת המקובלת, ואנו מבקשים לאשרה.

התכנית הרביעית הינה תכנית של
"פרדס באחסון". למעשה גם כאן המדובר בתיקונים, הבאים למנוע שהצרכים
במס הכנסה יחזרו רק בחלק של השקעה ישירה של החוסך, ולא ינתנו על
ההלוואה הממשלתית שיקבל. שנית, התיקון יבטיח שהזיכוי לא ינתן פעמיים.

יש גם תכנית חדשה של "מסד".
יש כאן חידוש בשיטה: צורה מסולבת של תשלום רבית ללא הנחה מסת הכנסה,
עם מתן זיכוי על הפקדונות. דנו על הצעה זו בשתי ישיבות כדי לבדוק
אם שיטה כזאת לא תעלה לאוצר יותר מאשר ההנחה הניתנת לרבית הפטורה מסס,
לפי המקובל לגבי הבנקים. לאחר שקבלנו אישור מסס ברוש, ובדקנו את
המספרים, החלטנו להביא גם הצעה זו לאישור על דעת כל חברי הוועדה.

היו"ר י. גורדי:

מאחר שאני רואה שיש לחברי
הוועדה שאלות בעניין זה, הרי
שנצטרך לקיים דיון. נשוב לעניין זה מחר, כי בסדר היום של ישיבה זו
לא כללתי דיון על נושא זה מאחר שההצעות באות על דעתה של ועדת המטנה
כולה ולא הנחתי שיהיו עוררין.

ג. חוק מקדמה במחיר

י. ספיר:

לפי המספרים שקבלנו מן האוצר,
מסתבר כי הממשלה חייבת יותר
מ- 66 מיליון לירות. נשאלת השאלה מה גורל הכספים שמעל לסכום זה,
וסאינם בונים על סידורם על ידי המשיכה.

שנית, ברצוני לשאול כיצד היה
מתבטא הדבר בהיקף פעולות הבנק אילו היה סכום זה מוחזר במועדו ולא
מקבל צורה של סלוא. כיצד ישפיע סלוא זה על מבנה האשראי בהרץ, ומדוע
יש הכרח לקבוע תקופה של 15 שנה. שאלותי אלו באות מסום שאני מתכוין
להציע להגדיל את סכום המקדמה.

י. בדר:

חושבני כי אין לדון בעניין זה,
עד אשר לא נראה את ההסכם שנחתם
בין הממשלה לבין הבנק.

ד. הורוביץ:

ההסכם הוא עניין טכני. לפי החוק
זה הסכם בין שר האוצר לבין נגיד
הבנק, והוא יכול להיחתם רק לאחר שובו של שר האוצר. אם מתקבל החוק
נפתרת השאלה המספטית, ואחר כך בא סמילא ההסכם לאישור ועדת הכספים. אני
מוכן להסביר עכשיו מה כבר הוסכם.

ס.ג.

אשר לחקופה, דעת שנינו היא שצריך לקבוע 15 שנה. סער הרביע צריך להיות בין 2 ל-3 מאוזן. לדעתנו אין לשער הרביע כל הסיבות, כי כל הרביע שהאוצר מסלם בשנת 1959 חוזרת אלינו חזרה וההפרס יכול להיווצר רק בשנה הראשונה, אם הצבירה תהיה נטוית או מהירה יותר. יש לי מחשבה על ביטול ההשפעה הסלילית של הדבר על ידי הוצאת ניירות ערך.

בנק ישראל תומך בחוק זה, והגשנו אותו חוק הסכמה גמורה. ההוצאות שנעשו לצרכי המלחמה היו למעשה הרבה יותר גדולות מאשר 65 מיליון לירות. ועדת הכספים יודעת זאת היטב, כי הלא מדי פעם בפעם היו יורטים מטנה אישור משרדי להוצאות שכבר נעשו. אין אפשרות שאיזו שהיא מדינה תכסה הוצאות כל כך גדולות תוך שנה אחת. זה לא ייתכן.

לאחר מה שמעתי בטליחת הכנסת וגם קראתי בעתונות, אני חושש מפני הסקפה ידועה הנובעת מפי-ידיעת העניין. יש האוסרים: למה להטיל יה-טבן ומסים, כאשר כל כך נוה לכסות את הדרוש בשיטת מיסון! ברצוני להסביר מה אנו עושים על ידי כך שנאלצים אנו למסן את המלחמה בדרכים אלו מתוך חוסר ברירה. כל מדינה מוכרתה במלחמה לנקוט בדרך זו, כי אי-אפשר להפעיל במהירות מספקת את טנגנון המסים. זוהי שיטה מהירה ונוחה, אך גם הבלתי צודקת ביותר והורסת את המסק. קוראים לזה אסרטי, ולמעשה זוהי הדפסת כסף. במלחמה אין מנוס.

בהודעותינו זו ברצוני לטסור לכם על מסא זמתן בימנו לבין קרן המטבע הבינלאומית. למוסד פיננסי זה שהיה הגדול ביותר בעולם, יש גם המנגנון המסוכלל ביותר לבדיקת מצבן הכלכלי של ארצות שונות. אנו היינו מעוניינים להוכיח שאצלנו הכל בסדר: אין אינפלציה, והסער של 1,8 לירות לדולר נכון בהחלט מבלי להוכיח את הדברים הללו, אי אפשר לקבל כסף. אם הם מאשרים שסער המטבע נכון, ישנו מינימום שהם מוכרחים לתת לנו ותמיד ישנם סיכויים לקבל גם יותר מינימום זה. לכן היתה טגמה מצדנו לתת הסברה המטפרת את המצב עד כמה שאפשר. באופן בלתי רשמי אמרו לנו: לא טובענו לגמרי, אך רוצים אנו לתת לכם אפשרות למסון כספים. נקרא את הסעיף המפורטיבי של הסכתב, והוא נתקבל פה אחר בהסכמות של בא כוח מטלת מצרים. (קורא את הסעיף).

שמעתי שאחד מחברי הכנסת אמר כי יש לטמן את הצרכים שלנו יותר על ידי סלוות. יכול אני להסכים במדת-טה, אך צריך להבין מה ההבדל בין סלוות מן הצבור ובין סלוות מבנק מרכזי. אותו מוסד בינלאומי יקבע מיד סלוות מן הציבור כסר, אך סלוות מבנק מרכזי - פסול ונפסד. סלוות המוצא על ידי בנק מוגבל בכמות שהשוק ירצה לקנות ואינו מגביל את כח הקניה. זוהי פעולה של סכונת הדפוס בלבד. הפעם זה היה מוצדק, אך בדרך כלל מיסון על ידי בנק מרכזי זוהי הצורה הברורה והגסה ביותר של אינפלציה.

יש לכך כמה תוצאות כלכליות וסוציאליות. מבחינה סוציאלית אינפלציה היא הדרך הבלתי צודקת ביותר. היא מטילה את כל העומס על השכבות האלסות ביותר במברה; על מחנמדי העבודה, על התמיטבות החקלאית וכדומה. אלמנטים חזקים יכולים להנצל על ידי הגירת סלאי וכספים, ויכולים אפילו להתעשר. יתר על כן, לרגל ההתפתחות האינפלציונית שהיתה בלתי בטבעת, יכולים אנו לראות שהמסירים אשר עלו מתוך סיבה מסויימת מסתגלים לרמה שהשיגו ואינם יורדים ממנה, אף על פי שאין היא טתאיטה לשער הלירה. זו שיטה המטילה בעצם מס על יצוא ופרס ליטא - כלומר יוצרת הרעה ביכרת של מאזן התסלומים. נוסף על כך, אסרטי מבנק מרכזי מוכרח לגרום לתהליך נוסף של דפרודוקטיבציה. אין דיבנון לחיסכון, כי ערך המסף יורד, ועל כן אנשים מוציאים יותר ויותר כספים לטרותים; על ידי כך נוצרת אפשרות להוציא אנשים מן היצור אל הטרותים שהם יותר רנטביליים. במדה שהכסף יורד בערכו, יורד אחוז האנשים העוסקים בעבודה יצרנית.

ועדת הכספים
28.3.57

ט.ו.ב.

מלבד זאת נפסק גם יבוא ההון בצורת מטבע, כי איט אינו רוצה להעביר מטבע בשער הרסט. גוצר לחץ להעברות בדרכים אחרות. דבר זה מוכרח לגרום תוך זמן קצר להיעלם הרזרבה הקטנה והחלטה במטבע זר שיט לבנו, אאא ועם זאת לנידול חוסר העבודה.

תוצאות אלו מודגשות כולן כבר היום. הסכמנו שבתנאים הקיימים, כאשר היינו צריכים לבצע טבעע מיוחד בטיבו לא היתה ברירה אחרת מאשר לנקוט באמצעי מימון מינפלציוני. אין זאת מותרת שזו יכולה להיות שיטה; זו השיטה הטלילית ביותר הן מבחינה סוציאלית והן מבחינה כלכלית. לכן אי אפשר להציע למוצר לוותר על גביית מס זה או אחר ולמסן בעזרת בנק ישראל. גם שר האוצר הוא בדעה שאין זה תחליף לטימון אלא רעל למסק באם נמסין בדרך זו. אפשר לקחת כמות קטנה סרעל כזה, בשעת טלחטה כאשר המדובר בסכנות גדולות עוד יותר.

לפני האחד באפריל מוכרחים לחסל את חובו של האוצר. זה לא קל, אך זה אפשרי על ידי 65 מיליון לירות אלה. מוכרחים לנו להביא בחשבון שני גורמים אחרים, שאחד מהם הוא מימון המלאי. כאשר הטוב הפוליטי נעשה חסור ביותר, היתה המטסלה מעונינת ליצור מלאי סחורות בטרץ, והמטסלה היא היבואן. במשך שנים נצטרך לחדש כל פעם את המלאי, ויהיה זה אבסורד לראות סכום זה כחוב של המטסלה. מבקר המדינה הכיר בכך.

גורם שני הגה פרויציה פקטיבית של 70 מיליון לירות: המענק ושאר הכספים שהמטסלה האמריקנית ספגרה במימורם. זה מופיע כהלואה, אך איננו יכולים לקחת זאת מן האוצר.

אנו עומדים מאחורי חוק זה, כי אנו חושב שבתנאים בהם נעשתה הפעולה הטלחמית החיונית, היה צעד מינפלציוני זה הכרחי. אך אם יש הצעה להפוך זאת לשיטת מימון קבועה, נתנבד לכך בכל תוקף. זהו האסון הכבד ביותר שאפשר להביא על המדינה.

מהו המיכום של החובות?

י. ספיר:

החוב נטו של המטסלה הוא 176 מיליון לירות ב- 21 לטרץ. מזה 75 מיליון לירות טלאי ו- 65 מיליון לירות שהכנסת צריכה לאשר.

ד. הורוביץ:

בזמנו עסייתי הכל כדי לאחיש את הקמת בנק ישראל ולהדסיף לסמכויותיו.

י. ברב:

שמעתי דעה כי העובדה שנתת למטסלה מטבע זר, אין פירוטה מינפלציה.

אני מתכוין לסכום של 90 מיליון לירות הרסום בדו"ח הבנק לסוף פברואר, בתוך טקדטה למטסלה במטבע זר.

בטדה והמטסלה קבלה לירות, הרי זו מינפלציה; אולם המטסלה לא

ד. הורוביץ:

קיבלה לירות בעד סכום זה.

ט.ו.מ.

ועדת הכספים
28.3.57

י. בדר:

עם כל רצוני הטוב, אינני יכול לקבל את הטענה שכל התביעה הזאת קשורה אך ורק בהוצאות הבטחון. לפי הדו"ח שבצק ישראל מספק לנו מדי חודש, מתברר כי גם בסנת 1955 וגם בסנת 1956 היתה המטלה חיבת סכום ניכר לפני המ 31 במרץ, לא היתה חייבת פרוטה ב- 31 במרץ, והיתה חייבת סכום ניכר עוד יותר מיד לאחר יום זה. החוק טכוון לסימון זמני של התקציב על ידי הוצאות חשבוניות, פירוט הדבר שהכוונה היא לרשות באופן חוקי, וקודם כל את עצמנו. אני בטוח שבניד הצנן מבין את הטענה הפסיכולוגית שבנין. לכן היה אולי מוטב לסנות את סעיף 45 בחוק הבצק שלטענה לג קויים אף פעם, מאשר להוציא מקדמה זו עם כל התוצאות הפסיכולוגיות הכרוכות בה.

אשר למלאי, הרי אם כוונתך לכלול בדו"ח עוד 30 מיליון לירות סימון מלאי מסלתי תהיה בזאת כנות, אך מוטב לחוק את סעיף 45. סימון מלאי זה הוא סעיף תקציבי טובהק. אני יודע שיש עוד אלטרנטיבה, אך אני אומר בכל הכנות שאם עוברים על החוק. אני מעדיף חוק דע על חוק טוב שטפריים אותו. וביחוד כאשר מפר החוק הוא הטלסון שצריך לסמט דוגמא לצבור.

לפרט תקציב הבטחון גישתי לג הסתבחה. קבלנו על עצמנו מעטסה כבדה מצד במסגרת ועדת הכספים, והיא לג בעיטה לי מבחינה תאוקתית. במסך שנים היה תקציב הבטחון סודי לחלוטין; במסך שנתיים-סלוש האחרונות תקציב הבטחון כלול במדה מסוימת בחוק התקציב. הטנים לא אמרנו אף פעם איזה סכומים בתקציב סיועדים לבטחון, אך הם כלולים בתקציב הכללי. אשתקד חזרנו במדה-מה לסיטה הקודמת, אם נוטף לכל החשבונות הגלויים יש רק חשבון אחד סודי, הרי הכל סודי. אישרנו את חוק יאב הטגן וחוק קרן הטגן, אך אסור טזה ייהפך לסיטה. אמנם יש אישור מוקדם של ועדת הכספים, אך יש הדוסם שהוצאתם יותר מאשר אושר. מדוע אינכם באים לתת הסברים ואינפורמציה, ולדרוש לא רק רשות פורטלית אלא גם תטיכה מוסרית? אין זה בריא שהתטיכה בטוחה כל כך עד שאין דואגים להטיכה. לג התנגד לאישור מריסורי של הוצאות הבטחון, אך אני דורש שתעשו זאת בדרך חוקית.

אשר למקדמה זאת, אני מתנגד למסרה מסום שאינני מאמין שהסכום הזה קשור באופן יסיר עם מבצע סיני.

ד. הורוביץ:
הוא קשור עם ההכנות למבצע סיני, עם קניית הנשק.

י. בדר:
אם כך, הרי היה זמן לעשות את ההכנות. כדאי היה לבטל את סעיף 45 להלכה, אחרי שבטלחם אדחו למעשה.

י. פורדר:
אי אפשר לומר שהחוק יוצר מצב בלתי-חוקי. אפשר לומר שהדבר בלתי רצוי מבחינה כלכלית, אך אין ספק שחוק יוצר מצב חוקי. לעומת זאת אני מתנגד לסינוי סעיף 45. כל המספרים שקבלנו עד עכסיו מצדיקים את הפעולה הזאת. לכן הסכמתי ואני מוכן להסכים לחוק המוצע בתנאי המפורט: שהמסרה היא אך ורק כיסוי הוצאות המלחמה. לא אסכים בטנה הבאה לסמן את תקציב הבטחון בצורה כזאת. לא יכול כלל להיות ויכוח על כך שאין זה סימון אינפלציוני. אם הכריזה היא להגדיל את המסים - דבר שמביא גזק למסק - או להרחיב סעיף זה, יכול אני לומר בודאות שמבחינה כלכלית הרבה יותר גרוע להגדיל את הסעיף הזה.

ס.ו.ג.

ועדת הכספים
28.3.57

אני תומך בדרישה להגביל את מדיניות
האשראי וכן להקטין את הוצאות המטלה לפי המלצות הועדה. בענין האשראי
עשינו דבר מה, אך בענין השני עדיין עבודה רבה לפנינו.

הינר י. גורני:

היה לנו דיון רחב מאוד עם נציג הבנק
לא רק לגבי השאלה המצוטטת של האשראי,

אלא בהיקף רחב יותר.

ס. חזני:

קבלתי את ההסבר שעל ידי כך שהמטלה
לא קבלה לירות בטבע מקומי לא נדרסה
איןפלייה על ידי פעולה זו, אך הדבר היה בעל תוצאות בלתי רצויות מבחינת
דלדול המל"י בטבע זר. המסקנה היא, שהיות והבעיה היא בעיה של טבע זר,
אין לקבוע תקופה של 15 שנה. לדעתי אפשר לקבוע תקופה הרבה
יותר קצרה - אפילו 3 - 4 שנים, בהן צריך יהיה להחזיר את המל"י.

סכום כפול מזה שאנו מדברים בו הוצע
על ידי האוצר בלירות ישראליות לטימון המלחמה. זה נעשה בדרך של טימון
גרעוני, ויש לכך השפעה אינפלציונית שלילית מאוד. אף אחד לא התנגד
למטרה אשר למעשה הוצאו הכספים. ולאחר שהם הוצאו צריך להחזירם, על ידי
ספיגת כספים מתוך הצבור תוך שנים אחדות. אני שואל מדוע החוק הטוב
בפנינו אינו חוטף סכום של 135 מיליון. על ידי כך היינו משיגים
קונטלידציה מבחינת הדרישה הפורמלית של החוק, וצריך היה לכסות סכומים
אלה תוך 3 - 4 שנים. אני מבקש הסבר על כך ומציע בינתיים להביא סכום
כפול, אשר רק הוא יתאים לגרעון המציאותי שנחווה.

א. בהיר:

מתימרים כאן לנהל ויכוח כלכלי, אך למעשה
החביעה היא לצמצם את המסים. מבחינת הדיון
הכלכלי יש אולי הצדקה להצעה שחוב המלחמה יוחזר תוך 3 - 4 שנים וחוב
הטבע הזר בטשך 15 שנה, אם כי אני מתנגד להצעה כזאת. ייתכן שכך אפשר
היה להצביע את המסק טן ההשפעה הנרועה של הפעולה. אולם המדובר הוא
באינפלציה וכדי לתקן את המצב צריך להקטין את הוצאות המטלה זו להגדיל
את המסים. נעשה מאטץ להקטין את הוצאות המטלה כ- 10 מיליון לירות, אך
הוא לא נתקבל בכרחה דוקא. ברור לכולם שאפשר לכסות את הגרעון רק
על ידי הקטנת הוצאות המטלה. אז היה ויכוח על יהב טגן, וחברי הכנסת
בדו ומפיד הציעו להחזיר את החוק למטלה. הם לא רצו לשלם אפילו את
התשלום לשנה הראשונה.

הצעה במפורט דרכים אחרות.

י. ספיר:

א. בהיר:
כל דרך אחרת להטות מטבעים מתוך לארץ נחוצה
לקליטת העליה, ואינה מספקת את הדרוש. במקרה
זה כמו במקרים אחרים הנישה הכלכלית הבריאה באה מצד מלה המטבעים להטיל עול
מסים על האזרחים החיים במדינה. טובש עוד 3 שנים לשאת בעול כבד יותר ולצמצם
את כוח הקניה, מאשר להשאיר את הכסף בידי הצבור מבלי שתהיה לו אפשרות
להסתמט בו נוכח האינפלציה, ביחוד בשכבות הצנוכות של האוכלוסיה. זו הדרך
הסוציאלית שפציעים חברי הכנסת טפיר וכדו. הציבור אולי לא מבין שטוב לו
לשלם יותר עם כדי שיוכל להפיק יותר תועלת מן היתרה. לא הצלחנו כנראה
להסביר זאת.

(אורי כן רשמה אב.)